

Primera plana

EL FUTUR DEL MONUMENT DEL RIU El precedent desconegut de l'anomenat monument a la Batalla de l'Ebre ara posat a consulta

Un monument molt més radical que el que ara es posarà a consulta, franquista des de l'estètica i el disseny i concebut ja des del primer esbós amb símbols d'exaltació feixista, va ser projectat per l'arquitecte mu-

nicipal de Tortosa Barlett Zaldívar el 1950, 16 anys abans que s'inaugurés el monument de Lluís M. Saumells. Gràcies al testimoni d'un historiadador i d'un arquitecte, el setmanari ha tingut accés al contingut de

la memòria d'aquell projecte, incomprensiblement rebutjat i substituït, finalment, per un altre, el de Saumells, que ofereix dubtes raonables sobre la intencionalitat o el grau de col·laboracionisme de l'artista.

El monument que no va ser

TERRES DE L'EBRE Ò. Meseguer Julian

Que el monument a la Batalla de l'Ebre és franquista perquè ha dut inscrita la intencionalitat d'honorar les víctimes d'un bàndol de la guerra en detriment de la memòria de les de l'altre bàndol, i feixista perquè buscava enaltir les idees d'un règim dictatorial, sembla poc discutible, però és igualment cert que el monòlit ofereix una obra original que, deslliurada dels elements franquistes, no s'adiu gaire amb els criteris estètics del *Movimiento*, com s'apuntava en el número anterior del SETMANARI L'EBRE, i semblaria susceptible de poder sostindre un altre tipus de missatge. Una reformulació que és una de les opcions posades a consulta i que, probablement, no hagués suportat un altre monument projectat inicialment, 16 anys abans que Franco inaugurés el conjunt monumental que finalment ha perdurat durant 50 anys al mig del riu a Tortosa. Segons ja recordava el mes de gener passat aquesta publicació en un article del llicenciat en Història i professor de Secundària Felip Monclús Arasa, i segons va recollir en unes notes per al Museu de Tortosa l'actual vocal de Cultura del Col·legi d'Arquitectes a les Terres de l'Ebre, Toni López Dauff,

L'arquitecte municipal va concebir, l'any 1950, un monument molt més radical que va ser rebutjat

l'any 1950 l'aleshores arquitecte municipal Agustí Barlett Zaldívar va redactar un projecte de monument concebut des del quilòmetre zero, sense matisos, per a l'exaltació franquista: la memòria ja feia referència a un *Monumento en honor al glorioso ejército vencedor de la Batalla del Ebro* i detallava ja de sortida el simbolisme dels elements que preveia: "Un alto obelisco de planta cruciforme, rematado en su parte superior por un águila, la simbólica de la idea imperial del movimiento renovador, aferrando sus garras a un pedregoso, o sea simbolizando

la definitiva posesión de las tierras recién conquistadas que bañaron las aguas del río". I "La espada victoriosa del Caudillo, será de dorado bronce y con la empuñadura circundada de ramas de laurel: El laurel de la victoria. En la parte inferior, dos cuerpos pétreos adosados, llevarán en su frontis las cinco flechas emblema del movimiento". Era una proposta, des del punt de vista escultòric, molt més extremada i colossalista, més adient a l'època franquista que la del monument que finalment es va acabar aixecant i que ara serà posat a consulta, el de Lluís M. Saumells. Enric Baixeras, biògraf de Saumells, destacava que les icones franquistes (es desconeix fins a quin punt imposades) es van acabar plasmant sense un concepte unitari.

Barlett també va ser el cap local de la Falange, però, tot i els seus mèrits, finalment la seua proposta es va desestimar. Tant Monclús com López Dauff coincideixen que se'n desconeixen els motius. "Segons l'històric periodista Silvestre Ibáñez Ferrer, fou l'historiadador Enric Bayarri Bertomeu qui va llençar la idea d'aixecar el monument. Bartlett en traçà un esbós, una reproducció del qual fou utilitzada per l'aleshores alcalde, Recaredo Loscos, per tal de felicitar el Nadal de l'any 1940", revela López Dauff en el text que va escriure per documentar el dibuix del disseny de Barlett desat al magatzem del Museu de Tortosa.

El 29 de febrer del 1952, segons López Dauff, Bartlett envià al governador civil dos còpies de la memòria, plànols i pressupost del seu projecte. "Aleshores les qüestions relatives a aquest projecte foren gestionades per les jerarquies de Tarragona les quals decidiren, en darrera instància, refusar-lo", conclou.

FACTURACIÓ A BANDA Quant a l'actual monument franquista, respecte al qual López Dauff insisteix que, formalment, com a plantejament escultòric, s'aparta dels criteris oficials del Servicio Nacional de Propaganda, i ho argumenta: "Està construït amb ferro en lloc de l'habitual pedra, símbol de l'eternitat i de la severitat; es tracta d'un monòlit i, com a tal, és considerat un símbol pagà; està format per dos piràmides truncades i les piràmi-

L'obelisc projectat per Barlett Zaldívar era de 26,5 metres d'alçada sobre un basament de 6,6x3,8 metres en planta, construït amb un nucli de formigó armat, paret de fàbrica de maó i revestiment exterior de pedra artificial. L'àliga que l'havia de coronar hagués tingut una alçada de 2,6 metres i hagués anat, amb bronze, amb les ales atirantades i ancorada, verticalment, al seu pedestal. / FOTO DE LÓPEZ DAUFFÍ DEL DIBUIX DEL MONUMENT DE BARLETT ZALDÍVAR

des s'identifiquen amb el món de la masoneria, i l'element de la creu, símbol del sacrifici cristià, no és allò essencial. De fet, hi apareix com un element secundari, minimalista". L'arquitecte també destaca que el monument "no està vinculat a cap edifici religiós, incorpora enllumenat propi i acolorit [no funciona des de fa temps] i el seu emplaçament, al mig del riu, no el fa apte per a concentracions de fidels al règim". Fins i tot assegura que "subverteix la concepció clàssica de monument en la qual el pedestal és més gran que l'ele-

ment escultòric, com el monument a mossèn Sol". "Amb totes aquestes anomalies, no crec que des del punt de vista franquista es pugui qualificar de canònic ni, tampoc, acusar Saumells de col·laboracionista, i el soldat combatent sembla ser una interpretació errònia", opina López Dauff.

També qui va ser director de l'obra d'instal·lació del monument, l'aparellador Víctor Esquerré, de 83 anys, assegura al SETMANARI L'EBRE que la inserció d'elements franquistes es va fer després i "es va facturar a banda". ■

Opinió

Víctor Esquerré Gallén
Director de l'obra d'instal·lació del monument

Distorsió de la idea inicial

Vaig dirigir la construcció del monument als caiguts a la Batalla de l'Ebre. No el vaig projectar. El simbolisme inicial és -i era- ben clar. El recobriments amb xapa metàl·lica de l'estructura així ho indica. Començant per baix, tenim uns forats que signifiquen trets. A mesura que es va pujant, els forats o trets es barregen amb creus, significat els morts. Més amunt, només creus, els morts, i, finalment, una figura col·locant un estel al cel. El projecte inicial -tinc ben entès- era per als caiguts dels dos bàndols, però una persona feixista, llepaculs, tortosina, amb càrrec a la Diputació, va afegir-hi la simbologia franquista distorsionant la idea.

Durant la construcció vaig coincidir un moment amb un militar d'alta graduació que es va empenyar, remugant per l'afegit dels símbols franquistes. Què hi ha més fàcil ara que traure aquests símbols i conservar el monument al lloc inigualable on està i donar una lliçó de recuperació democràtica? Als polítics, la majoria, no els importa l'art i allò ho és. És una obra ben concebuda i ben emplaçada. Val la pena conservar-la amb les modificacions que calguen. Jo he viscut una altra recuperació democràtica: la figura de la dona del monument a la República a Barcelona. La model fora la meua mare.

EL FUTUR DEL MONUMENT DEL RIU Els partidaris de la retirada protagonitzen els principals actes públics de la campanya**QUÈ VOTARÀ I PER QUÈ EN LA CONSULTA DEL 28 DE MAIG?****PACO LACUEVA**
59 anys

"Votaré que no el traguin, el monument. Pel mateix que diuen els que el volen traure, podríem destruir la catedral o coses fetes en època de l'esclavitud. La cultura està basada en fets bons i en fets dolents".

ASSUMPCIÓ AÑÓN
53 anys

"Votaré, però encara no sé en quin sentit. El que tinc clar és que m'és igual que el traguin com que no. Hi ha altres coses més importants i no em fa nosa. Sempre l'he vist a Tortosa".

JOAN HERRERO
48 anys

"No votaré. Hi ha altres coses prioritàries que s'han d'afrontar abans d'aquest debat. No estic d'acord amb el monument ni combrego amb el que significa, però primer és l'educació, o la sanitat".

TERE GARRIGOSA
37 anys

"Hi participaré i votaré en contra de la retirada del monument perquè és història i la història s'ha de quedar on està".

SAMUEL MICÓ
31 anys

"Votaré en la consulta i votaré que el llancen. Aquest monument, pel que representa, avui en dia no pinta res".

JOAN SABATÉ
39 anys

"Votaré que es mantinga perquè l'he vist allà tota la vida. Sí que és un monument aixecat per la dreta, però més val oblidar-ho tot i que es faci alguna cosa per als dos bàndols".

L'exdiputat de la CUP David Fernández veu "falta de valentia política" a Tortosa

TORTOSA ACN / Redacció

La CUP va celebrar un acte a Tortosa per exigir la retirada immediata del monument en què va participar un centenar de persones i l'exdiputat de la CUP David Fernández va lamentar la "falta de valentia política" a la ciutat en haver organitzat la consulta perquè "banalitzava el feixisme i minimitza el que va ser el franquisme". Denuncia que els actors polítics de Tortosa estiguen "bandejant l'opinió d'institucions", com el Parlament o el Síndic de Greuges, que han advocat per la retirada.

Els cupaires han destacat que aquest no va ser un acte de campanya sobre la consulta perquè no hi participaran, ja que la consideren una alteració "perversa" de la democràcia local. La consulta es farà dissabte, dia 28 de maig, i s'hi plantegen dos opcions: mantindre el monument i reinterpretar-lo o retirar-lo i museïtzar-lo. La portaveu de la CUP a Tortosa, Núria Rodríguez, ha explicat que no acataran el resultat si la majoria de tortosins opta per mantindre'l i que el grup continuarà lluitant per la seua retirada. També ha lamentat que no s'haja

David Fernández, protagonista de l'acte de la CUP. / NÚRIA CARO

fomentat el debat entre la població i que tampoc s'haja facilitat informació sobre el monument a la ciutadania.

ACTE A LA URV Si un dels arguments que els partidaris de mantindre l'obra utilitzen per defensar-se és que aquest és commemoratiu dels caiguts dels dos bàndols, l'acte de la CUP va començar, per desmentir-ho, amb diversos fragments d'àudios extrets dels parlaments del dia de la inauguració del monument a Tortosa.

Per la seua banda, la Comissió per la Retirada de Símbols organitza aquest divendres un acte a l'aula magna del Campus de la URV a l'Ebre que comptarà amb la participació de víctimes i represaliats del franquisme, entre els quals hi haurà la presidenta de l'Associació de Víctimes de la Repressió Franquista a Tarragona, Montse Giné, i testimonis com el de Josep Rodríguez, nét de l'últim alcalde republicà de Tortosa, afusellat pel franquisme. ■

"Gent d'Esquerra, socialistes i algun comunista", a Tortosins pel Monument

TORTOSA Redacció

Per contrarestar els arguments de la Comissió per la Retirada s'ha constituït, en les darreres setmanes, a Tortosa, la plataforma Tortosins pel Monument. El seu portaveu, el president del PP a Tortosa, Jaume Solé, ha explicat en declaracions a Catalunya Ràdio que s'hi van posar perquè van notar "que hi havia un buit: ningú sortia en defensa del monument quan, parlant amb la majoria de la gent pel carrer, percebies que preferien que el monument es mantinga, es contextualitze i es reinterpreti". Sobre quines actuacions s'hi poden fer si acaba guanyant l'opció que defensa aquesta plataforma, Solé opina que s'haurien de constituir diferents comissions amb la participació d'historiadors i educadors. "És una obra artística que es pot convertir en un element didàctic", conclou.

DIVERSITAT POLÍTICA Solé assegura que, quan surten al carrer a repartir octavetes, noten l'acceptació de la gent, "sobretot de la gent gran, de gent que va perdre familiars en la batalla tant d'un bàndol com de

Jaume Solé és dirigent del PP.

l'altre". El portaveu del grup denuncia que han rebut "acusacions de nazis i franquistes a les xarxes socials, sobretot des de fora de la ciutat", i mira d'enfocar la diversitat política que ell veu dins la plataforma: "El vicepresident de la nostra plataforma és d'Esquerra Republicana i la secretària, del PACMA, i tenim socialistes i algun comunista, i això trenca estereotips com que si ets independentista no pots estar a favor de que es mantinga el monument", expressa. ■

endesa.com

endesa

Per què evolucionem?

Tot, per viure i créixer, necessita obrir-se al món que l'envolta. Aquest desig innat de l'ésser humà per progressar explica per què una nova identitat. Una transformació que reflecteix el nostre nou model de negoci basat en la innovació i en la sostenibilitat, a portar al món nous valors per als nostres clients, els nostres inversors i, en definitiva, per a tots nosaltres. Perquè quan obrim la nostra energia, el progrés és possible per a tots. #usatuennergia

UNIVERSO
MUJER
BALONCESTO

endesa